

Dziecko z doświadczeniem migracji – wnioski z badań i wskazówki praktyczne.

Książka streszczeń

Dzień 1: środa, 8 grudnia 2021

Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska (Akademia Ignatianum w Krakowie):

Psychologiczne aspekty różnych rodzajów migracji dzieci.

(godz. 12.15-13.00)

Streszczenie

Wystąpienie będzie poświęcone omówieniu skutków jakie dla dzieci niosą różne rodzaje migracji, zróżnicowane z uwagi na kierunek (emigracja vs. Imigracja) oraz stopień dobrowolności ich podjęcia (migracje dobrowolne i wymuszone). W oparciu o zrealizowane projekty badawcze zostaną przedstawione oddziaływania doświadczeń migracyjnych zarówno na dzieci polskie, jak i na dzieci cudzoziemskie. Uwzględnione zostaną konsekwencje doświadczeń migracyjnych uczniów dla pracy szkoły.

Prof. dr hab. Krystyna Slany (Uniwersytet Jagielloński):

Doświadczenia dzieci migranckich w polskiej szkole. Na bazie wyników projektu EU Children Hybrid Integration: Learning Dialogue as a way of Upgrading policies of Participation (CHILD UP).

(godz. 13.00-13.45)

Streszczenie:

We współczesnym świecie obserwujemy intensywne przemieszczenia migracyjne, obejmujące różne kategorie migrantów. Wiek XX określony został „wiekiem migracji”, a wiek XXI wiekiem „migracji dzieci”. Niemal we wszystkich krajach europejskich widoczne są dzieci migranckie. W krajach UE -27 mamy ponad 21.8 mln migrantów z poza EU, co stanowi ok. 5% ludności, z czego udział dzieci wynosi od 30-50%. Również w Polsce z roku na rok przybywa takich dzieci, a ich widoczność w polskich szkoła wzrasta (ok. 50 tys.) i rodzi wielozakresowe zadania i wyzwania. Polski system edukacji musi uwzględniać tę rosnącą różnorodność kulturową, językową, społeczno-ekonomiczną i etniczną. To właśnie dzieciom migranckim poświęcony jest projekt CHILD UP, który przyjmuje ważne założenia dotyczące podmiotowości, sprawczości zgodnie z "child centred approach". Na bazie badań jakościowych (wywiady pogłębione - 27 uczniów i badaniach fokusowych-6) przeprowadzonych w Krakowie (dzieci migrantów ekonomicznych) oraz Bezwoli i Łukowie

(dzieci uchodźcze) zaprezentowane zostaną głosem dzieci ich doświadczenia w polskiej szkole. Pokazane zostaną zagadnienia związane z barierami językowymi, relacjami w środowisku szkolnym z nauczycielami i rówieśnikami, obszary konfliktowe, sprawczość, osiągnięcia w nauce oraz radzenie sobie z nauką w czasie pandemii. Wysłunięte zostaną także rekomendacje dotyczące skutecznej inkluzji dzieci migranckich, która jest w ciągłym procesie konstruowania. Nasze badania są socjologiczną dokumentacją dzieciństwa migracyjnego powiązanego z systemem edukacji w określonym czasie, w określonych realiach społecznych, która może być przydatna profesjonalistom pracującym z dziećmi i twórcom polityk integracyjnych i migracyjnych.

Dr Marta Marecka-Butkiewicz (Uniwersytet Jagielloński):

Dwujęzyczny pięciolatek u logopedy - jak mówią dzieci polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii.

(godz. 13.45-14.10)

Streszczenie:

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej wielu młodych Polaków wyjechało do Wielkiej Brytanii za pracą. Dzieci tych emigrantów dorastały w anglojęzycznym środowisku, ale w domu uczyły się języka polskiego jako ojczystego. Jak taka dwujęzyczność wpłynęła na ich rozwój językowy? Z jakimi problemami się borykają, zwłaszcza jeśli chodzi o wymowę w języku polskim? Z czym taki dwujęzyczny pięciolatek może trafić do logopedy? Na te pytania odpowiada seria badań, które przeprowadziłam razem z moimi kolegami i koleżankami. Odkryliśmy, że u dzieci emigrantów wymowa w ojczystym języku różni się od wymowy ich jednojęzycznych rówieśników. Nasi dwujęzyczni badani mówili po polsku z obcym akcentem i wymawiali polskie spółgłoski podobnie do angielskich. Mieli też problem z artykulacją polskich zbitek spółgłoskowych. Rozwój językowy tych dzieci nie był jednak opóźniony. Ich specyficzna wymowa wynikała z przenoszenia cech języka angielskiego do polskiego. Co więcej u dwujęzycznych przedszkolaków, które w swoim otoczeniu słyszały dużo języka polskiego, wymowa była bardziej zbliżona do wymowy jednojęzycznych rówieśników. Nasze badania pomagają lepiej zrozumieć rozwój językowy dwujęzycznych dzieci i wskazują, jak można o ten rozwój zadbać.

Prof. UJ, dr hab. Robert Dębski (Uniwersytet Jagielloński):

Opis rozwoju fonologicznego przedszkolnych dzieci dwujęzycznych mówiących po polsku i ukraińsku.

(godz. 14.30-15.15)

Streszczenie:

Rozwój mowy dzieci dwujęzycznych mówiących po polsku i ukraińsku jest zagadnieniem słabo zbadanym, choć ważnym z racji dużej liczby dzieci ukraińskiego pochodzenia uczęszczających do polskich przedszkoli i szkół. W prezentacji przedstawione zostaną rezultaty projektu OPUS14 Narodowego Centrum Nauki, mającego na celu dokonanie opisu procesów fonologicznych obecnych w mowie dzieci przedszkolnych mówiących po polsku i po ukraińsku oraz ich jednojęzycznych rówieśników w Polsce i na Ukrainie dla porównania. Badaniami objęto 57 dzieci bez zaburzeń rozwoju mowy w wieku od 4 do 6 lat, to znaczy 18 dzieci dwujęzycznych mówiących po polsku i po ukraińsku, 19 dzieci jednojęzycznych mieszkających w Polsce i 20 dzieci jednojęzycznych mieszkających na Ukrainie. Rezultaty projektu malują skomplikowany obraz rozwoju mowy takich dzieci, w której występują w większości błędy typowe, silny wpływ jednego języka na drugi oraz okazjonalnie procesy nietypowe, trudne do interpretacji. Rezultaty podkreślają konieczność prowadzenia diagnostyki logopedycznej we wszystkich językach, dialektach dwujęzycznego dziecka. Błędy, których nie da się zinterpretować regułami normalnego rozwoju fonologicznego lub wpływami jednego języka na drugi mogą świadczyć o zaburzeniu mowy lub być unikatową cechą dwujęzycznego rozwoju mowy.

Prof. Tomasz Bąk (University of Edinburgh):

Wielojęzyczność - lek czy trucizna?

(godz. 15.15-16.00)

Streszczenie:

Kiedy dorastałem w Krakowie w latach 60-tych ostatniego stulecia, moi rodzice zdecydowali nie uczyć mnie od dziecka dwóch języków (w moim przypadku, polskiego i niemieckiego). Wynikało to z ówczesnych poglądów dotyczących dwujęzyczności, szczególnie z powszechnie obowiązującej opinii że kontakt z więcej niż jednym językiem prowadzi do "mieszania języków" i ogólnych problemów poznawczych i psychologicznych. Badania naukowe ostatnich 50-tu lat radykalnie zmieniły te poglądy, do tego stopnia, że wielojęzyczność zaczyna być postrzegana jako magiczny lek na wszelkie problemy związane ze starzeniem się, czy chorobami neurodegeneracyjnymi. Czy wielojęzyczność może zapobiec Chorobie Alzheimera? Utrzymać nasze mózgi w stanie wiecznej młodości? W dyskusji toczącej się od kilku lat na temat dwujęzyczności czasami bywa ciężko oddzielić fakty od mitów. W moim wykładzie spróbuję odpowiedzieć na te pytania, z perspektywy nauk medycznych, psychologii i nauk kognitywnych ale również antropologii, historii i polityki.

Dzień 2: czwartek, 9 grudnia 2021

Dr Beverley Costa (Birkbeck, University of London; The Pásalo Project):

Wielojęzyczne podejście w terapii dzieci, młodych osób i rodzin – czym jest językowa wrażliwość w praktyce terapii psychologicznej?

(godz. 12.05-12.50)

Streszczenie:

Wystąpienie rozpocznie się przedstawieniem związku między wielojęzycznością a terapiami psychologicznymi. Następnie przyjrzymy się przeglądowi wyników badań związanych z wielojęzycznością i terapiami psychologicznymi w kontekście dzieci, młodych osób i rodzin. Na koniec zaprezentowane zostaną implikacje, praktyczne ilustracje i wskazówki dotyczące wrażliwego językowo podejścia do terapii tych grup.

Prof. dr hab. Ewa Haman (Uniwersytet Warszawski):

Specyfika rozwoju dwujęzycznego versus specyfika badań nad dwujęzycznością: kiedy zaczniemy wdrażać wyniki badań?

(godz. 12.50-13.35)

Streszczenie:

Rozwój językowy dzieci przyswajających więcej niż jeden język w warunkach naturalnych (np. rodziny wielokulturowej lub sytuacji migracji) ma swoją specyfikę. Choć wiele badań wskazuje na podobieństwa do rozwoju jednojęzycznego, to jednak ważne jest, aby bezpośrednie porównania nie prowadziły do zbyt pochopnych wniosków. Wnioski takie mogą się pojawiać zwłaszcza, jeśli w porównaniu będziemy uwzględniać tylko jeden z przyswajanych języków wielojęzycznego dziecka. Wielojęzyczność jest bardzo różnorodnym zjawiskiem, które w związku z tym wymaga szczególnej uważności od badaczy. Powinni oni starać się uwzględniać równolegle wiele czynników mogących wpływać na umiejętności językowe dzieci. Prowadzenie tego typu wielozmiennych badań wymaga dużej staranności metodologicznej. W efekcie zdarza się, że uzyskanie miarodajnych i rzetelnych wyników trwa na tyle długo, że oczekiwanie na praktyczne efekty projektów badawczych jest dla opinii publicznej niezrozumiale odsunięte w czasie od momentu samego przeprowadzania badań. Czy ten proces tłumaczy wystarczająco naukowców, wobec których istnieją uzasadnione oczekiwania społeczne? Czy mogą oni w jakiś sposób aktywnie wspierać praktyków, jeśli nawet nie są w stanie dostatecznie szybko wdrażać wyników swoich badań, np. przez udostępnianie wytworzonych przez siebie narzędzi badawczych do diagnozy? Te dylematy rozważane będą na przykładach kilku projektów badawczych realizowanych na Wydziale Psychologii UW, np. projektu Bi-SLI-PL (2010-2015, we współpracy z Instytutem Psychologii UJ) oraz aktualnie realizowanych projektów StarWords i PolkaNorski.

4

Dziecko z doświadczeniem migracji

- wnioski z badań i wskazówki praktyczne
konferencja online

8-9 grudnia 2021 r. godz. 12.00-17.30

Prof. Elin Thordardottir (McGill University; Reykjavík Akadémían):
Granica między trudnościami komunikacyjnymi wynikającymi z niedostatecznej
znajomości drugiego języka a rozwojowym zaburzeniem języka.
(godz. 13.35-14.20)

Streszczenie:

W procesie przyswajania dwóch języków jednocześnie, jak również w procesie uczenia się drugiego lub dodatkowego języka, występują okresy, w których uczący się napotyka na pewne lub nawet duże trudności w wyrażaniu siebie i rozumieniu innych. Wzorce językowe przejawiane przez uczących się w tych fazach mogą wykazywać silne podobieństwo do Rozwojowego Zaburzenia Języka (DLD – ang. Developmental Language Disorder). Dowodzą tego wyniki standaryzowanych testów oraz wzorce błędów w spontanicznych wypowiedziach. W prezentacji omówię niektóre z podobieństw i różnic stwierdzonych między typową dwujęzycznością a DLD, a także metody służące rozróżnianiu tych zjawisk. Przeanalizuję też znaczenie zaobserwowanych podobieństw i wyniki sygnalizujące potrzebę dodatkowego wsparcia, nawet jeśli nie stwierdzono DLD.

Prof. Maria Luisa Lorusso (Scientific Institute IRCCS E. Medea)
Wyzwanie związane z diagnozą zaburzeń językowych u dzieci w języku nie rodzimym.
(godz. 14.40-15.25)

Streszczenie:

Diagnoza Rozwojowego Zaburzenia Języka (DLD – ang. Developmental Language Disorder) u dzieci nie posługujących się językiem ojczystym diagnosty stanowi wyzwanie dla klinicystów. Zalecane jest testowanie dzieci we wszystkich znanych dziecku językach, aby upewnić się, że występujące trudności nie ograniczają się do nabywanego od niedawna języka otoczenia, a tym samym mogą być interpretowane jako konsekwencja niewystarczającego kontaktu z językiem. Jednakże nie zawsze jest to możliwe, ze względu na brak testów, materiałów i wiedzy specjalistycznej diagnostów. Może to prowadzić do fałszywego rozpoznania – stwierdzenia zaburzenia, które nie istnieje, bądź też nie stwierdzenia zaburzenia występującego – zależnego od względnej wagi i znaczenia przypisywanego przez oceniających uzyskanym w testach wynikiem, w porównaniu do wpływu ograniczonej/nietypowego kontaktu. Wpływ dwujęzycznego przyswajania języka może być jednak różny w zależności od badanej kompetencji językowej, a identyfikacja tzw. klinicznych markerów zaburzeń może stanowić nieoceniony wkład w proces diagnostyczny. Omówione zostaną ogólne zagadnienia metodologiczne związane z oceną sprawności językowej osób dwujęzycznych oraz możliwości, jakie dają nowe komputerowe narzędzia przesiewowe.

Dr Joanna Kołak (University of Salford):
Najczęstsze wyzwania w dwujęzycznym wychowaniu w kontekście migracji: jak kompleksowo wspierać rodziny?
(godz. 15.25-15.45)

Streszczenie:

Dwujęzyczne wychowanie dziecka z doświadczeniem migracji wiąże się z wieloma wyzwaniami zarówno dla dziecka, jak i dla całej rodziny. Takim wyzwaniem może być między innymi: niechęć dziecka do używania języka mniejszości, mniejszy zasób słownictwa w którymś z języków lub kwestia doboru szkoły dla dziecka (jednojęzyczna vs dwujęzyczna). W moim wystąpieniu omówię najczęstsze wyzwania, z którymi mierzą się rodziny wychowujące dzieci dwujęzyczne. Zaproponuję również, w jaki sposób można podejść do tych wyzwań, aby dzieci dwujęzyczne (zwłaszcza dzieci z doświadczeniem migracji) otrzymywały od specjalistów odpowiednie wsparcie i stymulację dla ich rozwoju językowego. Podpowiem, na co zwrócić uwagę, przeprowadzając dokładny wywiad na temat środowiska językowego, zasobów rodziny do wspierania języków w domu i w społeczności, motywacji dziecka i rodziny do dwujęzycznego wychowania oraz użycia języków przez dziecko. Zaproponuję również, jak w kompleksowy sposób opracowywać metody wsparcia całej rodziny dziecka dwujęzycznego.

Mgr Anna Jurek (Psycholożka międzykulturowa, terapeutka dzieci i młodzieży):
Doświadczenia pracy z dziećmi polskiego pochodzenia z brakiem znajomości języka angielskiego na podstawie pracy w angielskiej szkole podstawowej.
(godz. 15.45-16.05)

Streszczenie:

W moim wystąpieniu podzielę się doświadczeniem szkół w których pracowałam i ich praktykami we wspieraniu uczniów z rodzin imigranckich, gdzie język angielski nie jest obecny. Opowiem o tym, czego obawiają się rodzice i jak ich wspierać. Przedstawię Państwu dwa studia przypadków, gdzie będę mogła zobrazować jak działa system wsparcia a także, kiedy dziecko może stać się 'niewidoczne'.

Mgr Marta Piegat-Kaczmarczyk (Pracownia Terapii i Psychoedukacji):
Podejście skoncentrowane na zasobach w pracy z dziećmi-uchodźcami.
(godz. 16.05-16.25)

Streszczenie:

Podczas dzisiejszego wystąpienia opowiem Państwu o swojej pracy z dziećmi uchodźcami w fundacji Polskie Forum Migracyjne. Także z tymi ewakuowanymi z Afganistanu i uratowanymi

z Polsko-Białoruskiej granicy. Współczesna wiedza na temat wpływu traumy na funkcjonowanie dzieci wskazuje, że w wyniku bolesnych doświadczeń układ nerwowy przełącza się z trybu rozwoju w tryb przetrwania. Dzieci doświadczają trudności w regulacji na poziomie fizjologicznym, emocjonalnym, poznawczym i interpersonalnym i potrzebują wsparcia w odzyskaniu stabilności. Praca terapeutyczna z dziećmi uchodźcami polega głównie na odbudowywaniu ich poczucia bezpieczeństwa, sprawczości i mocy- dzięki czemu mogą wyjść z trybu przetrwania i powrócić do trybu rozwoju. Podejście skoncentrowane na zasobach oraz fińska metoda Kids Skills, pozwala na wzmacnianie w dzieciach poczucia siły i kompetencji mimo traumatycznych doświadczeń, wydobywa i podkreśla ich mocne strony , oraz sposoby na radzenie sobie z trudnościami. Dodatkowo praca nad regulacją napięcia poprzez ciało i oddech przynosi tym dzieciom natychmiastową ulgę, sprawia, że oddychają głębiej, spokojniej. Te dwa elementy pozwalają nam od wielu lat skutecznie wspierać dzieci w ośrodkach dla uchodźców.